

2009

COMMERCE AND ACCOUNTANCY - II (Optional)

वाणिज्य व लेखाशास्त्र - II (वैकल्पिक)

100093

Standard : Degree

Total Marks : 200

स्तर : पदवी

एकूण गुण : 200

Nature : Conventional

Duration : 3 Hours

स्वरूप : पारंपारिक

कालावधी : 3 तास

Note :

सूचना :

- (i) Answers must be written either in **English** or in **Marathi**.
उत्तरे इंग्रजीमधून किंवा मराठीमधून लिहिली पाहिजेत.
- (ii) Question No. 1 is **Compulsory**. Of the remaining questions, attempt **any four** selecting one question from each section.
प्रश्न क्रमांक 1 **अनिवार्य** आहे. उर्वरित प्रश्नांमधून कोणतेही चार सोडवा पण प्रत्येक विभागातून एक प्रश्न निवडून सोडविणे आवश्यक आहे.
- (iii) Figures to the **RIGHT** indicate marks of the respective question.
उजवीकडील अंक संबंधित प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.
- (iv) Number of optional questions upto the prescribed number in the order in which they have been solved will only be assessed. Excess answers will not be assessed.
ज्या क्रमाने निर्धारित संख्येपर्यंत पर्यायी प्रश्नसंख्या सोडविली आहे, तेवढीच प्रश्नसंख्या तपासली जाईल, अतिरिक्त उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- (v) Credit will be given for orderly, concise and effective writing.
नीटनेटक्या, संक्षिप्त व परिणामकारक लिखाणास श्रेय दिले जाईल.
- (vi) Candidate should not write roll number, any name (including their own), signature, address or any indication of their identity anywhere inside the answer book otherwise he/she will be penalised.
उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतः किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- (vii) For each slab of 10, 15 and 20 marks, the examinee is expected to write answers in 125, 175 and 250 words respectively.
प्रत्येकी 10, 15 आणि 20 गुण असलेल्या प्रश्नांची उत्तरे परिक्षार्थीकडून अनुक्रमे 125, 175 आणि 250 शब्दांमध्ये अपेक्षित आहेत.
- (viii) In case of any ambiguity, English version will be considered as authentic.
कोणत्याही प्रकारच्या संदेहाच्या स्थितीत, इंग्रजी भाषांतर ग्राह्य समजले जाईल.

P.T.O.

1. Answer any four of the following :

खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(a)	Discuss the significance of communication in management. संज्ञापनाचे व्यवस्थापनातील महत्त्व स्पष्ट करा.	10
(b)	What is meant by vertical combination of Business Organisation ? व्यावसायिक संघटनेचे ऊर्ध्वसंयोगीकरण म्हणजे काय ?	10
(c)	Discuss the impact of WTO on Indian Exports. विश्व व्यापार संघटनेचे भारताच्या निर्यातीवर झालेल्या परिणामाचे विवेचन करा.	10
(d)	Explain the use of Job Description and Job Specifications for matching the jobs with individuals. 'कार्य विवरण' व 'कार्य निर्धारण' यांचे व्यक्ती व कार्य यांचा मेळ घालण्यासाठी होणारा उपयोग स्पष्ट करा.	10
(e)	Discuss the ways and benefits of workers participation in management. कामगारांचा व्यवस्थापनातील सहभाग - याच्या पद्धती व फायदे विवेचन करा.	10

SECTION - A

विभाग - A

2. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(a)	Explain advantages and disadvantages of Line and Staff Organisation. रेखा व कर्मचारी संघटनेचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.	10
(b)	Write a note on modern theory of organisation. संघटनेच्या आधुनिक सिद्धांतावर टिप लिहा.	10
(c)	'Essential qualities of Dynamic Leadership'. Describe. गतीमान नेतृत्वासाठी आवश्यक बाबी विशद करा.	10
(d)	Discuss 'importance of quality circles'. 'गुणवत्ता मंडळाचे महत्त्व' चर्चा करा.	10

3. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) Explain the concept of organisational goals. What are the different types of goals. 10
संघटनेचे लक्ष्य ही संकल्पना स्पष्ट करा. संघटनेच्या लक्ष्याचे विविध प्रकार कोणते ?
- (b) Discuss any five principles of organisation. 10
संघटनेच्या कोणत्याही पाच तत्वांचे विवेचन करा.
- (c) Conflicts are very common in any business organisation. How conflicts can be 10
resolved successfully ?
कोणत्याही व्यवसाय संघटनेत विवाद किंवा संघर्ष (Conflicts) सामान्यतः असतातच संघर्ष यशस्वीपणे कसे सोडविले जातात.
- (d) What is Total Quality Management (TQM). What are the essence of it ? 10
संपूर्ण दर्जा व्यवस्थापन म्हणजे काय ? त्याच्या अत्यावश्यक गोष्टी कोणत्या ?

SECTION - B

विभाग - B

4. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) Will the proprietorship and partnership forms of business organisation survive in 10
the era of Globalisation ? Why ?
एकल व्यापारी संस्था व भागीदारी हे व्यवसाय संघटनांचे प्रकार जागतिकीकरणाच्या काळात टिकतील काय ? का ?
- (b) Explain in brief any five essentials of a valid contract. 10
कायदेशीर कराराच्या कोणत्याही पाच आवश्यक बाबींचे थोडक्यात विवेचन करा.
- (c) Discuss the five major provisions of Consumer Protection Act. 10
ग्राहक संरक्षण कायद्यातील पाच महत्वाच्या तरतुदी स्पष्ट करा.
- (d) Summarise the process of patents registration. 10
पेटेंट नोंदणीची कार्यपद्धती सारांश स्वरूपात लिहा.

9. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(a) What is meant by performance appraisal ? What are the various techniques available for performance appraisal ? 15

कार्यफलीत मूल्यांकन म्हणजे काय ? कार्यफलीत मूल्यांकनाचे विविध उपलब्ध तंत्र कोणते ?

(b) Discuss the impact of liberalisation, privatisation and globalisation on Trade Union Movement in India. 10

भारतीय कामगार संघटना चळवळीवर उदारीकरण खाजगीकरण व जागतिकीकरण यांचे झालेले परिणाम विवेचन करा.

(c) Critically evaluate : 15

(i) Collective bargaining

(ii) Workers' participation in management and

(iii) Govt. minimum wage policy

टिकात्मक मूल्यमापन करा :

(i) सामुहिक सौदेबाजी

(ii) कामगारांचा व्यवस्थापनातील सहभाग व

(iii) सरकारी न्यूनतम मजुरीचे धोरण यांचे मूल्यांकन करा.

- o O o -

5. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) Discuss any five features of Joint Stock Company. 10
संयुक्त भांडवली प्रमंडळाची कोणतीही पाच वैशिष्ट्ये सांगा.
- (b) Explain the terms 'Goods' and 'Sale' as defined in the Indian Sale of Goods Act. 10
भारतीय माल व विक्री कायद्यातील व्याख्येनुसार वस्तु (Goods) व विक्री (Sale) या शब्दांचा अर्थ स्पष्ट करा.
- (c) What is meant by dishonour of negotiable instruments ? What are the remedies available to the holder in case of dishonour ? 10
चलनक्षम दस्ताऐवजाच्या अनादर म्हणजे काय ? अनादर झाल्यास चलनक्षम दस्ताऐवजाच्या धारकास कोण कोणते पर्याय उपलब्ध असतात ?
- (d) Discuss the objectives and scope of the Shops and Establishments Act. 10
दुकाने व अस्थापना कायद्याचे उद्देश व व्याप्ती स्पष्ट करा.

SECTION - C

विभाग - C

6. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) What is meant by product development ? What are the ways of product development ? 10
वस्तु विकास म्हणजे काय ? वस्तु विकासाचे वेगवेगळे मार्ग कोणते ?
- (b) What factors should be considered while selecting a channel distribution ? 15
वितरणाची पद्धत निवड करताना कोणकोणते घटक विचारात घेतले पाहिजेत ?
- (c) Explain the role of Trade fairs and exhibitions in International Marketing ? 15
व्यापार मेळा व प्रदर्शने यांचे आंतरराष्ट्रीय विपणनांतील कार्य स्पष्ट करा.

P.T.O.

7. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) What do you mean by market segmentation ? What are the bases for it ? 10
बाजारपेठेचे गटविभाजन म्हणजे काय ? गटविभाजनाचे आधार कोणते ?
- (b) Discuss the merits and demerits of advertising by means of Hoarding ? What are the essentials to ensure effectiveness of Hoardings ? 15
रस्त्यावरील जाहिरात बोर्ड या जाहिरात पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा. जाहिरात बोर्ड प्रभावी होण्यासाठी आवश्यक गोष्टी कोणत्या ?
- (c) Explain the importance of 'Branding', 'Pricing' and 'Quality' in the International Marketing. 15
आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत चिन्हांकन, किंमत निर्धारण व दर्जा यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

SECTION - D

विभाग - D

8. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) Discuss the need of Training in HRD. Explain the principles of effective training. 15
मानव संसाधन विकासासाठी प्रशिक्षणाची आवश्यकता विवेचन करा. प्रभावी प्रशिक्षणाच्या तत्वांचे स्पष्टीकरण करा.
- (b) Explain the nature and scope of Industrial Relations in public enterprises in India. 10
भारतातील सार्वजनिक उद्योगातील औद्योगिक संबंधांचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (c) Discuss the provisions of Industrial Disputes Act regarding prevention and settlement of Industrial Disputes in India. 15
भारतातील औद्योगिक विवाद रोखणे व निवारण करणे या संदर्भात औद्योगिक विवाद कायद्यातील तरतुदीचे विवेचन करा.

P.T.O.